

як одного із системних акторів суспільного розвитку, обов'язкової участі громадськості в процесі розробки й реалізації політики на різних рівнях, відповідальності влади перед суспільством, прозорості та послідовності політико-управлінської діяльності у разі їх успішного впровадження в управлінську практику на перехідному етапі розвитку українського суспільства можуть значно прискорити поступ нашої країни на шляху демократичних перетворень та сприяти остаточному становленню дієвих інститутів громадянського суспільства.

Викладене вище свідчить про правомірність використання концепту *governance* з метою аналізу європейської політичної системи й відкриває перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Література:

1. *Belier I.* Le concept de partenariat et le dialogue politique : la Commission européenne et l'élargissement de l'Union / I. Belier // *Anthropologie et Société*, 2002. – Vol. 26. – №° 1. – С. 139–157.

2. *Gouvernance européenne, un livre blanc, COM(2001) 428 final, 25/07/2001, Bruxelles / Commission Européenne.* – Bruxelles, 2001. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/governance/white_paper/index_fr.htm.

3. *Governance in the EU: A White Paper / European Comission.* – Brussel, 2007. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/governance/index_en.htm.

4. *Montagner M.* L'Union Européenne: un espace de gouvernance en construction / M. Montagner // *Note de synthèse du dossier / Institut de recherche et débat sur gouvernance.* – Paris, 2005. – Режим доступу : <http://www.institut-gouvernance.org/fr/analyse/fiche-analyse-253.html>.

5. *Muller P.* L'Analyse des politiques publiques / P. Muller, Y. Surel. – Paris : Montchrestien, 2000. – 156 p.

6. *Presidency Conclusion / European Council.* – Lisbon, 2000. – Режим доступу : http://europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm.

Надійшла до редколегії 13.01.2012 р.

УДК 35.077.6

В. Ю. СТРЕЛЬЦОВ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ І ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ**

Визначено напрями трансформації ціннісних орієнтирів державного управління інтеграційними процесами, простежено вплив ЄС та ЄврАзЕС на внутрішню ситуацію в Україні. Доведено необхідність зміни акцентів державного управління інтеграційними процесами на користь поширення ідей та цінностей. Наведено декілька варіантів державноуправлінської діяльності у випадку неузгодженості ціннісних орієнтацій держави з набором цінностей іншої держави.

Ключові слова: державне управління, глобалізація, інтеграція, політико-управлінська еліта, громадянське суспільство, трансформація, людина, цінності.

The article outlines areas of transformation values and goals of public administration in integration processes, shows the influence the EU and EvrAzEC on the internal situation in Ukraine. The necessity of changing focus of public administration in integration processes in favor of dissemination of ideas and values. Presented several options for public administration in case of mismatch values of the state with a set of values of another state.

Key words: governance, globalization, integration, political and administrative elite, civil society, transformation, people, values.

Погляд на державу як самоврядну систему дозволяє провести паралелі між трансформацією концепту суверенітету під впливом глобалізації та зміною ціннісних орієнтирів системи державного управління інтеграційними процесами. Вестфальська система міжнародних відносин дозволила державі отримати найвищий пріоритет не тільки в політиці, а також і в економічній, культурній та соціальній сферах, що уможливило продукування національно-державної системи цінностей. Фактично концепт суверенітету поєднується з концептом національних цінностей безпосередньо. Знаходження державами спільних сфер інтересів спричинило трансформацію суверенітету. Ця проблематика є нині надзвичайно популярною серед фахівців у галузях політології, державного управління, міжнародних відносин, міжнародного права і не тільки.

Трансформація суверенітету під впливом глобалізації отримала ґрунтовне опрацювання в роботах таких фахівців з проблем державного устрою та міжнародного права: Д. Балуєва, А. Богатурова, А. Денисова, Л. Карапетяна, А. Кокошина, А. Кузнецова, К. Курашвілі, А. П'ятигорського, О. Реута, Б. Топорніна, Л. Фрунзи, О. Білоруса, Д. Балуєва, У. Бека, М. Ільїна, А. Кустарева, Д. Лукаєнненка, Ф. Фукуями та ін. З. Бауман так висловлюється з цього приводу: “Інтеграція і роздробленість, глобалізація та територіалізація – це взаємодоповнюючі процеси. Точніше, це дві сторони одного процесу: процесу перерозподілу суверенітету, влади та свободи дій у світовому масштабі, каталізатором (але ні в якому разі не причиною) якого став радикальний стрибок у розвитку технологій, пов’язаних зі швидкістю. Співпадіння та переплетення синтезу і роздроблення, інтеграції та розпаду не випадкове, і змінити цю ситуацію вже неможливо” [1].

Питання глобалізації, національного суверенітету та управління державними справами стали предметом досліджень Р. Войтович, І. Грицяка, В. Дзюндзюка, І. Надольного, В. Козакова, В. Князєва, І. Кравченко, С. Майбороди, В. Мунтіяна, Н. Нижник, Г. Немирі, І. Розпутенка, С. Пірожкова, В. Токовенко, В. Трошинського, В. Шамрая, В. Юрчишина. Ці науковці досліджували роль національної держави та її важливої ознаки – суверенітету в сучасній міжнародній системі. Значну увагу також приділено впливу міграційних процесів на державу, ролі соціокультурної уніфікації, проблемам порушення державного суверенітету, національних меншин, національної ідентичності, міжнародної легітимності, сучасних функцій держав, економічним детермінантам їхнього розвитку, державності і ефективності.

Особливості та характеристику сучасного світопорядку, роль держав у сучасних міжнародних відносинах знаходимо в наукових працях Е. Лінклейтера, І. Валерстайна, А. Мартінеллі, А. Уткіна, Л. Сморгунова, С. Блінова, Н. Фергюсона та ін.

Заслужують на увагу дослідження С. Блавацького, В. Гапотія, А. Дмитрієва, І. Коноваленка, Т. Кремень, В. Ліпкана, Н. Пелагеші, І. Троян, О. Тюріної, Л. Угріна, М. Фесенка, Т. Якубової та ін., в яких висвітлено вплив процесів глобалізації та інтеграції на державний суверенітет, національну державу та міжнародну систему, з'ясовано причини трансформації державного суверенітету в сучасній міжнародній системі та досліджено різні можливості держав реалізовувати свій суверенітет на міжнародній арені.

Однак, на думку науковців, “глобальна трансформація сфери соціально-економічних відносин завжди веде до зміни ціннісноорієнтаційних систем на груповому та особистісному рівнях” [2, с. 40]. Якщо така ціннісноорієнтаційна система виявляється неефективною і не збігається з інтересами певного геополітичного середовища, то “відбувається розпад соціальних спільностей, які протягом тривалого часу виступали основою самоідентифікації, а в результаті цього постає питання про пошук нової системи цінностей” [Там же, с. 44].

Таким чином, наукова спадщина сучасних українських дослідників щодо трансформації соціально-ціннісних орієнтирів державного управління інтеграційними процесами в умовах ерозії державного суверенітету потребує подальшого глибокого і системного дослідження.

Мета статті полягає у визначенні напрямів трансформації ціннісних орієнтирів державного управління інтеграційними процесами в умовах глобалізації.

Реальним вираженням суверенітету як однієї з найважливіших ознак держави є наявність верховної державної влади, що має право на остаточне рішення з усіх життєво важливих питань державного значення. Це й забезпечує її верховенство щодо інших суб'єктів суспільних відносин усередині країни та незалежність і самостійність держави в міжнародних відносинах. У такій монополії остаточного рішення, що не підлягає перегляду, полягає сутність суверенітету [16, с. 21].

Українські дослідники І. Алексеєнко, Т. Кремень, Ю. Ткачук наголошують на тому, що “державний суверенітет під впливом глобалізації зазнає формальної та змістової трансформації” [7]. На думку Л. Фрунзи, “сьогодні традиційне трактування суверенітету як абсолютного, нічим не обмеженого верховенства держави на території країни та незалежності за її кордонами, поступово втрачає своє значення. Це тим більше стосується країн, які входять до міждержавних об'єднань різного типу, перед якими постає завдання координації зовнішньої та внутрішньої політики їх учасників. Здійснення цього завдання неможливе без певного обмеження суверенітету, в чому можна переконатися на прикладі країн Європейського Союзу” [12].

Проте чимало дослідників стверджують, що держава продовжує зосереджувати важливі політичні ресурси. Вона виступає надійним економічним партнером, регулятором економічного життя, зберігає або навіть розширює свої функції в зовнішньополітичній сфері, впливає на недержавних акторів. Іншими словами, нічого істотного в плані реалізації державою своїх функцій не відбувається, і ми усього лише повертаємося “назад – в майбутнє” [15].

Неоднозначність тверджень щодо зміни ролі національної держави в сучасній системі міжнародних відносин підкріплюється тезою про різну спроможність держав реалізувати свій суверенітет у міжнародній практиці. Доречним у цьому контексті є вислів Ф. Фукуями, який наголосив, що рушійна сила процесу глобалізації, як це було завжди в історії, – етноцентризм сильних держав [13].

Термін “етноцентризм” вперше почав використовуватися в сучасній соціології та етнології. В. Самнер вважав, що існує чітка відмінність між відносинами людей всередині етнічної групи і міжгруповими відносинами. Якщо усередині групи панує солідарність, то у відносинах між групами переважають підозрілість і ворожнеча [21].

Точки зору про те, що глобальний егоїзм країн-лідерів – одна з найбільших загроз людству, підтримують знані вчені О. Білорус та Д. Лук’яненко [4].

Дійсно, міжнародні конфлікти з моменту появи держави базуються на реалізації інтересів провідних країн світу з метою збільшення їхніх можливостей і багатства. Зрозуміло, що в основу світового порядку має бути покладене інші ціннісні орієнтири, ними мають стати зразки поведінки, що не приносять особистої вигоди, оскільки в людських відносинах саме це визначає рівень людської гідності і блокує реалізацію егоцентричних потреб людини. Проте не є однозначним твердження, що чим вища економічна, культурна, політична потужність держави, тим менше вона делегує свій суверенітет наддержавним структурам.

У формальному (і практичному плані) трансформація суверенітету полягає в тому, що суверенні держави вже не можуть самостійно формувати певні політики (економічна, соціальна, культурна тощо). Держава мусить зважати на позицію суб’єктів глобалізації або суб’єкти глобалізації проводять певні політики на її території без погодження з нею. Цей аспект науковці визначають як негативний вплив глобалізації на внутрішньодержавне середовище [5].

Мова, на думку Т. Кремінь, йде про “розподілений суверенітет”. Вона наголошує на тому, що втрата державою суверенітету відбувається через його делегування, коли “втрачена” частина цього суверенітету передається недержавному (наддержавному, субдержавному, міждержавному) актору [7, с. 9].

“Сучасний суверенітет залишається невід’ємною характеристикою держави як у внутрішніх, так і в міжнародних справах. Державний суверенітет так само і надалі відіграватиме ключову регулюючу, впорядковуючу роль у міжнародних відносинах. Разом з тим він стає плюралістичним, багаторівневим і багатокомпонентним. Сьогодні можна говорити про “розподілений суверенітет”, тобто суверенітет, який розподіляється між недержавними міжнародними акторами (міжнародні урядові організації, міжнародні неурядові організації, ТНК, валютно-фінансові групи тощо) і акторами національних суспільств” [7, с. 14].

Як зазначає А. Куах, “глобалізація не тільки несе кризу інтерпретації суверенітету, але і веде до нового формулювання поняття суверенітету та появи нових форм державного управління. Глобалізація веде до нового розуміння суті держави” [17]. З цим погоджуються і вітчизняні науковці.

А. Кустарев вважає, що державний суверенітет має властивість виключного і невід’ємного права (привілеї). Держава може використовувати суверенітет як право

лише цілісно. Він невіддільний: суверенітет або є, або його немає. Як ресурс суверенітет представляє набір переваг, якими держава користується поодиноці [9, с. 74].

Таким чином, суверенітет під впливом глобальної взаємозалежності є інструментом, який можна використати на благо або навпаки. Відтак, науковці розмежовують суверенітет як атрибут, який продовжує своє формальне існування, та суверенітет як автономію, – різну міру свободи держав приймати зовнішньополітичні рішення і відповідно реальну здатність користуватись цим атрибутом на практиці.

Ю. Ткачук зазначає, що “феномен глобалізації виходить за чисто економічні рамки, в яких її схильні трактувати більшість дослідників цієї проблеми, й охоплює практично всі основні сфери суспільної діяльності, включаючи політику, ідеологію, культуру, спосіб життя, а також самі умови існування людства” [11].

Окремі дослідники намагались класифікувати основні фундаментальні загальнолюдські цінності (критерії), які мають бути покладені в основу здійснення трансформації системи державного управління. До таких фундаментальних загальнолюдських цінностей вони відносять: моральність, справедливість, свободу, істину, красу [3, с. 454]. Інші наводять більш розгорнуту класифікацію цих цінностей: лояльність, відповідальність, відвага, патріотизм, правдивість, добросовістність, солідарність, справедливість, толерантність, чесність, щедрість [19].

З цих позицій доречніше говорити про сталість загальнолюдських цінностей. Трансформація, на нашу думку, відбувається в гетерархії потреб у дотриманні існуючих загальнолюдських цінностей. Такі зміни відбуваються в повсякденному житті. Поведінка людини в різних підкультурах суттєво відрізняється залежно від набору цінностей, який є важливим для даного соціокультурного середовища.

Трансформація відбувається під значним впливом суб’єктів глобалізації. Тобто вона еволюціонує разом зі змінами концепту суверенітету, оскільки “в таких умовах державний суверенітет підривається “розщепленням” лояльності індивіда між трьома відносно самостійними сферами – державою, транснаціональними та соціокультурними мережами” [15].

Зміну ціннісних орієнтацій громадян у зв’язку з глобалізацією підкреслює також Ю. Хабермас: “Щоденний досвід зростаючої взаємозалежності в світовому співтоваристві, яке постійно ускладнюється, непомітно змінює само сприйняття незалежних держав та їх громадян. Колись незалежні агенти вчаться перебирати на себе ролі партнерів, що співробітничать у транснаціональних мережах, відповідальних членів супранациональних організацій. Не потрібно недооцінювати ту взаємодію, яку міжнародні суперечки та дискурс, який супроводжує створення нових правових рамок, робить на свідомість людей. Завдяки участі в правовому спілкуванні та інтерпретації права норми, які спочатку визнаються лише на словах, як формальні декларації, все більшою мірою інтеріоризуються. Саме так незалежні національні держави водночас вчаться розглядати самих себе як членів більш великих спільнот” [14].

Тобто знаходження України в пострадянській системі цінностей і вплив на неї ліберально спрямованих європоцентричних моделей поведінки неодмінно призводить до трансформацій в індивідуальній і суспільній свідомості без істотних

змін національного суверенітету. Проте прийняття рішень щодо подальшої інтеграції відбувається під впливом спокус, які можна отримати внаслідок реалізації політико-економічних або соціокультурних інтересів, і тільки їх проходження крізь призму національних інтересів має гарантувати усвідомлене обрання вектору інтеграції. Однак рішення приймають особи, що не завжди до кінця розділяють потреби нації, що особливо характерно для посттоталітарних суспільств. Тому спокуса отримати швидкі плоди інтеграції доволі часто переважають потреби забезпечення національних інтересів у довгостроковій перспективі. Логічним поясненням такої поведінки може служити розроблена психологами та соціологами ситуація аномії, яка значним чином впливає на керованість суспільних процесів.

Хоча науковці здебільшого не ставлять під сумнів необхідність існування влади як необхідної умови для існування будь-якого суспільства і розвитку політичного життя, проте влада над іншими людьми, яка використана не в належний спосіб, може створити ситуацію приниження, коле гідна поведінка карається, а уникнення кари вимагає від особи відмови від власних цінностей. Якщо така ситуація має місце протягом тривалого часу, з'являється деформація гідності. Адаптація до таких умов породжує ситуацію аномії і появу гнітючого етосу, який береже та задовольняє їх потребу гідності [19].

Повна аномія явища більш характерна для авторитарних режимів і знаменується появою “*homo sovieticus*” (у випадку з посткомуністичними країнами). У розвинених демократіях рівень аномії практично зведено нанівець, але ж все таки існує внаслідок виникнення поодиноких ситуацій неналежного застосування влади. Це явище дозволяє достатньо чітко розмежувати крайні прояви державно-політичних режимів. Для зображення всього різноманіття способів неналежного здійснення влади можна скористатися не дискретним, а більш широким спектром характеристик рівня аномії та деформації людської гідності.

Н. Пелагеша звертає увагу на контрольованість або безконтрольність процесу втрати державою суверенітету. Контрольована відбувається тоді, коли суб'єкти глобалізації проводять певні політики за згодою та попереднім погодженням з державою. Це відбувається через укладання різних договорів, угод, меморандумів тощо. Неконтрольована – відбувається внаслідок такої діяльності суб'єктів глобалізації, яка не регулюється державою, здійснюється без її відома та має вплив на внутрішньодержавне становище [10, с. 47].

Але крім суб'єктів глобалізації не менший вплив здійснюють суб'єкти регіоналізації. Останнім часом значна увага приділяється регіональним утворенням, які подекуди мають значну автономію і прагнуть більшої самостійності. Не дивно, що в ЄС існує відповідний орган – Комітет регіонів, який має консультативно-дорадчий статус, а проблема регіонального згуртування є найбільш пріоритетною в рамках цього утворення.

Безперечно, втрата державою частини суверенітету є результатом взаємодії двох суб'єктів міжнародних відносин. У багатьох випадках держави здійснюють контрольований наступ на суверенітет іншої держави без її згоди. З точки зору держави, на яку спрямовано вплив, це буде неконтрольований вплив, а з точки

зору першої держави свідоме втручання в суто внутрішні справи іншої держави. Фактично, держава одночасно виступає і в ролі суб'єкта, що різними шляхами (військові, економічні, соціальні) впливає на втрату іншою країною свого суверенітету, і об'єкта, що піддається аналогічним впливам інших суб'єктів міжнародних відносин.

Тобто, можуть мати місце такі маніпуляції з національним суверенітетом: втрата частини власного суверенітету, що носить двосторонній симетричний характер (інша країна в такому ж обсязі втрачає свій суверенітет в результаті інтеграційного процесу), втрата частини власного суверенітету, що носить двосторонній асиметричний характер (конфронтація з іншою країною, гуманітарна інтервенція), посягання в односторонньому порядку на державний суверенітет іншої країни, втрата частини своїх суверенних прав без згоди під впливом інших суб'єктів міжнародних відносин.

Для більш детальної характеристики трансформації ціннісних орієнтирів державного управління інтеграційними процесами визначимося з основними учасниками.

Цілком природним буде розгляд зазначеного явища з позицій лідерства, оскільки лідерські якості дозволяють брати активну участь у підготовці й ухваленні найважливіших владно-управлінських рішень і є промоутерами цінностей, які знаходять своє відображення в діяльності. За сучасних глобалізаційних процесів роль еліти, що визначає напрямок розвитку держави, є надзвичайно важливою. Тому першим елементом, що має у своєму розпорядженні важелі та інструменти для захисту суверенних прав свого народу та забезпечення національних інтересів, є політико-управлінська еліта.

О. Крюков визначає політико-управлінську еліту як чиновників вищої ланки, які володіють формальною владою в організаціях та інститутах, займаються політичним управлінням і встановлюють правила організації життя в суспільстві [8, с. 5]. До того ж він розмежовує поняття “політична еліта” та “вищі керівні кадри”, які змістовно перетинаються, а в деяких випадках поняття “політична еліта” повністю поглинає поняття “вищі керівні кадри”, що унеможлиблює їх природно-функціональне відокремлення [Там же, с. 3].

Іншою складовою, від якої залежить успіх маніпуляцій з державним суверенітетом та зміною ціннісних орієнтирів, є інститути громадянського суспільства, які висувають вимоги до владної еліти щодо її діяльності.

Такий тандем існує і при тоталітарно-авторитарному режимі, так і його альтернативі – демократії. В. Козаков зазначає, що демократія – це не тільки справедливі, правові закони, не самі тільки раціонально сконструйовані інституції та установи, а ще й демократично налаштоване громадянське суспільство. Адже демократичні закони та установи не діятимуть, якщо громадянам бракує демократичної свідомості і демократичного менталітету [6].

Звідси витікає декілька логічних висновків, які також знаходять підтвердження в практиці, що громадянське суспільство існує навіть у тоталітарних суспільствах, а ступінь його розвитку характеризується рівнем самосвідомості особи, який прямо пропорційний рівню її самоконтролю.

Згода політико-управлінської еліти розпочати рух за певними інтеграційними напрямами не завжди може співпадати із бажанням громадянського суспільства, інтереси більшої частини якого можуть полягати або у збереженні суверенітету, або втрати меншої частини суверенітету, або втручання в державний суверенітет іншої країни. Проте політико-управлінська еліта зберігає монополію на право прийняття рішень щодо входження до інтеграційних угруповань або втручання у внутрішні справи іншої держави.

У випадку неузгодженості ціннісних орієнтацій держави з іншим набором цінностей і відповідною логікою управлінської діяльності можна спостерігати “захисну реакцію” системи державного управління для недопущення внутрішньої нестабільності. Багаторічний досвід управлінської діяльності вказує на існування двох видів такої реакції: нав’язування власної логіки для забезпечення внутрішньої єдності (примус до дій), навіть за рахунок якості розвитку, або внутрішня диференціація управлінських порядків, що надає неузгодженості (незгуртованості) силу правила, завдяки якому забезпечується стабільність системи через внутрішній поділ на домінуючу (центральну, креативну) та підпорядковану (периферійну, реактивну) сфери.

Ця проблема на сьогодні є однією із найбільших для інтеграційних угруповань, особливо для ЄС, що пережив декілька розширень. Відповідно, можна виокремити декілька варіантів державноуправлінської діяльності на полі інтеграційних процесів.

Перший варіант базується на згуртуванні та узгодженні ціннісних орієнтацій унаслідок інтеграційних процесів та системного осмосу, які дозволять досягти рівноваги та створити єдину та стабільну систему управління, що спирається на спільні ціннісні установки та норми поведінки і є доволі прозорою та автономною.

Другий варіант припускає, що відмінність ціннісних орієнтацій національної та наднаціональної (або міжурядової) систем управління змусить нові держави абсорбувати нові цінності, навіть за рахунок їх внутрішньої неузгодженості з уже існуючими і дозволить досягти стабільності наднаціональної управлінської системи, а всі проблеми будуть перекладені на плечі нових держав, які мають на національному рівні своєю поведінкою демонструвати приклад розв’язання конфлікту цінностей.

Третій варіант доводить, що неможливо в найближчому майбутньому отримати один з бажаних наслідків, наведений у попередніх варіантах. Тому слід очікувати перегляд деяких ціннісних орієнтацій та норм поведінки, що супроводжуватиметься розбудовою містків (соціальних виправдань) та формуванням нових публічних інституцій для упровадження нових напрямів політики.

Реалізація вищезгаданих сценаріїв тісно пов’язана із застосуванням різних “функціональних каналів”, про які говорить Е. Пейдж та Б. Колер-Кох [18; 20]. Їх вибір означає надання пріоритету одному з варіантів.

Разом з тим, втрата державою в певних сферах монополії на управління суспільними процесами внаслідок свідомої або несвідомої передачі частини суверенітету не супроводжується втратою нею основи влади – примусу. Так, упровадження політики в ЄС, формулювання якої відбувається спільними зусиллями, залишається здебільшого за національними державами і в нечисленних випадках за міжнародними організаціями або інституціями ЄС.

Процеси управління суспільним розвитком і становлення нових людських спільностей спричиняють появу нових відповідних цим спільностям систем

цінностей. Відповідно, поява нових спільностей, що постають унаслідок утворення наднаціональних об'єднань держав, може спричинити актуалізацію певних цінностей, які відповідають цим новим колективним утворенням.

Розвиток процесів глобалізації та регіоналізації призводить до трансформації системи цінностей під впливом соціокультурних процесів. Це відбувається внаслідок відчуження суверенного права національної держави контролювати соціокультурну сферу. Соціокультурні трансформації всередині держави спричиняють суб'єкти глобалізації та регіоналізації, під впливом яких трансформуватиметься система суспільних цінностей. Конструювання системи цінностей може бути керованим та некерованим. Основними учасниками керованого впливу з позицій лідерства є політико-управлінська еліта та інститути громадянського суспільства, переважна більшість яких не завжди підтримує інтеграційні або конфронтаційні процеси з іншими державами.

Наднаціональні об'єднання як, наприклад, ЄС та ЄврАзЕС і надалі спричинятимуть ціннісні трансформації українського адміністративного простору. Трансформація зразків поведінки політико-управлінської еліти відбувається через необхідність пристосовуватися до сформованих взірців. Метою ціннісного впливу таких наднаціональних утворень на систему публічного управління є формування спільних цінностей, які створюють найкоротші шляхи до співробітництва. Проте не виключається можливість конструювання цими утвореннями взаємовиключних взірців поведінки, що у випадку високого рівня аномії може привести до вибору популістських гасел. Тому важливою характеристикою управлінського впливу в площині розбудови інтеграційної архітектури є рівень аномії людини. Саме від нього залежить успіх інституційного супроводу інтеграційного процесу шляхом розбудови незалежних від національних урядів інституцій.

Таким чином, метою державного управління інтеграційними процесами є поширення ідей та цінностей, які змінюють поведінкові установки та управлінські практики як у державному, так і приватному секторах. Вплив ЄС та ЄврАзЕС на внутрішню ситуацію в Україні потрібно оцінювати не тільки в політичних, економічних або військових термінах, а також у зміні важливості певних цінностей.

Напрямок подальших досліджень може бути опрацювання ролі та місця національного інтересу в системі ціннісних орієнтирів державного управління інтеграційними процесами, формування в державних службовців потреб із забезпечення національного інтересу.

Література:

1. *Бауман З.* Глобализация. Последствия для человека и общества / З. Бауман, М. Л. Коробочкин ; [пер. с англ.]. – М. : Весь мир, 2004. – С. 101.
2. *Бойцова О. Ю.* “Нормативизм” как инструмент демаркации в современной западной политологии / О. Ю. Бойцова // Вест. Моск. ун-та. – 2004. – № 1. – С. 34–47. – (Сер. 12. Полит. науки).
3. *Войтович Р. В.* Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) : [монографія] / за заг. ред. д.філос.н., проф. В. М. Князева. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 680 с.

4. Глобалізація і безпека розвитку : [монографія] / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; кер. авт. кол. і наук. ред. О. Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.
5. *Заграва Е.* Глобалізація і нації / Е. Заграва. – К. : Фенікс, 2002. – С. 45.
6. *Козаков В. М.* Ціннісні засади функціонування державно-владної еліти в громадянському суспільстві / В. М. Козаков. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2006-2/txts/FILOSOFIYA%5C06kvm%D0%B5gs.pdf>.
7. *Кремень Т. В.* Трансформація державного суверенітету в умовах глобалізації : автореф. дис. ... к.філос.н. : спец. 09.00.11 / Т. В. Кремень. – К., 2004. – С. 2.
8. *Крюков О. І.* Політико-управлінська еліта України: особливості становлення та розвитку в умовах суспільної трансформації : автореф. дис. ... д.держ.упр. : спец. 25.00.01 / О. І. Крюков. – К., 2007. – 16 с.
9. *Кустарев А.* Кризис государственного суверенитета / А. Кустарев // Космополис. – 2003. – № 3 (13). – Режим доступу : <http://risa.ru/cosmopolis/archives/3/kustarev.html>.
10. *Пелагеша Н.* Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації / Н. Пелагеша. – К. : НІСД, 2008. – 288 с.
11. *Ткачук Ю. В.* Глобалізація в сфері політики: інститути і механізми наддержавного впливу : автореф. дис. ... к.політ.н. / Ю. В. Ткачук. – К., 2004. – С. 3.
12. *Фрунза Л. В.* Социодинамика государственного устройства и проблемы государственного суверенитета (теоретико-правовой аспект). : автореф. дис. ... к.ю.н. : спец. 12.00.01 / Л. В. Фрунза. – Спб., 2004. – С. 5.
13. *Фукуяма Ф.* Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке : [пер. с англ.] / Ф. Фукуяма. – М. : АСТ ; Хранитель, 2006. – 220 с.
14. *Хабермас Ю.* Спор о прошлом и будущем международного права. Переход от национального к постнациональному контексту / Ю. Хабермас // Вопросы философии. – 2004. – № 3. – С. 18.
15. *Цыганков П. А.* Теория международных отношений : учеб. пособ. для студ. вузов, обуч. по напр. и спец. “Международные отношения”, “Регионоведение”, “Связи с общественностью”, “Социология” / П. А. Цыганков. – М. : Гардарики, 2005. – С. 162.
16. *Шмит К.* Политическая теология. Четыре главы к учению о суверенитете / К. Шмит // Политическая теология : сборник. – М. : КАНОН-пресс-Ц, 2002. – С. 19–21.
17. *Kuah A.* Sovereignty and the Politics of Identity in International Relations / A. Kuah. – Institute of Defence and Strategic Studies. Singapore. August 2003. – Режим доступу : <http://www.isn.ethz.ch/pubs/ph/details.cfm?lng=en&id=27024>.
18. *Kohler-Koch B.* The Evolution and Transformation of European Governance... / B. Kohler-Koch. – S. 26–30.
19. *Kosewski Marek.* Wartości, godność i władza: dlaczego porządni ludzie czasem kradną, a złodzieje ujmują się honorem / M. Kosewski ; Wizja Press&IT. – Warszawa, 2009. – 244 s.
20. *Page E. C.* Europeanization and the Persistence of Administrative Systems, [w:] Hayward J., Menon. A. Governing Europe., s. 166 i n.
21. *Sumner W.* The science of society / W. Sumner, A. Keller, 1942.

Надійшла до редколегії 20.01.2012 р.